

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra LÆRDOMS LYSTGAARD ELLER ADSKILLIGE DISCURSER FØRSTE PART

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. 51. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster01-shoot-idm140591135440912/facsimile.pdf> (tilgået 14. juni 2021)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor

tabe i Spil eller Strid, naar vi skuffes i et Haab, naar vi plages med Ildebrand eller Skibbrud, naar vi forgæves stræbe efter Æresposter og Rigdom; og omvendt: *dens* Magt og Gunst højagte vi, naar alt, som *Petronius* siger^{m)}, *gaar efter en Snor*; naar vi naa hvad vi ønske; naar vi reddes fra ondt. Hvilken Plads bliver saa tilovers til det guddommelige Forsyn? Maa ikke Lykken forsaavidt være en Gud, eller, om du vil, *en Gejst*, ved hvilken Gud virker alt hvad der synes at ske slumpevis? Denne Mening synes ej at have været aldeles fremmed for *Augustino*, som disse hans Ord bære Vidne omⁿ⁾: *Nok er det, at intet af hvad der sker, sker uden forudgaaende Aarsag. Thi vi kunne ikke sige, at de saakaldte tilfældige Aarsager (hvoraf ogsaa Tilfældet eller Lykken har sit Navn) ikke ere til, men ikkun at de ere ubekendte, og vi tilskrive dem enten den sande GUDs eller visse Gejsters Villie. Tro vi da ikke forsaavidt, os selv uafvidende, med Platone, at Gud vel regerer alt, men Lykken og Lejligheden raade for alle menneskelige Ting sammen med Gud?*^{o)} Betragt dernæst Tilfældet, som Hedningene viste guddommelig Hæder, hvisaarsag Poëten *Manilius* kaldte det *det mægtige Tilfælde*^{p)}, og *Ovidius* i sit Skrift om Elskovs Kunst^{q)} siger:

Tilfældighed det er, som alle Ting regerer —

for at forbigaa andre Vidnesbyrd. Til dette, som til en Gud, pleje vi at henføre Tildragelsernes hastige og uformodede Udfald, uden at mindes, at enhver tilfældig Aarsag — som Tilfældet jo er — støtter sig paa en selvstændig Aarsag, som Philoso-

4

pherne sige^{r)}. Hvis en Tagsten falder ned af Taget og slaar Hul i en Forbigaaendes Hjærneskal, kalde vi det et *Tilfælde*; hvor ganske vist det tilfældige Fald er Aarsag til Saaret, men Stenens Tyngde den selvstændige Aarsag til at den faldt, dens Haardhed og Spidsighed til at den saarede. Forsaavidt maa *Tilfældet* være en hovedkulds, ubetæksom og uforsynlig Gud. — Tilbage staar endelig *Skæbne*^{s)}, som vi Christne ogsaa ubiuelig tilkende en vis guddommelig Nødvendighed. Thi til den tage Ildgerningsmænd og onde Mennesker deres Tilflugt som til et Fristed, og te sig forsaavidt ringere end selve de visere Mænd blandt Hedningene, for ikke at tale om Stoicerne, efter hvis Mening der dog i os selv findes fri Raadighed over vor Forstand og vor Mening, og *Hvermands egen Villie regerer vore Tankers Udfald og selve Gerningerne*^{t)}. Denne Skæbne beraabe de fleste af vore Ægtefolk sig paa, ret som ifølge en ufravigelig Lov Mand knyttes til Kvinde og Kvinde til Mand i ulykkeligt Ægteskab; da dog Valget af Ægtefælle ligger i Menneskenes egne Hænder, hvilke ofte, uden at raadføre sig med GUD, enten ubetænksomt elske en Gudinde eller begærligt attraa Medgift eller taabeligt trachte efter prægtigt Svogerskab, hvoraf de tør haabe sig meget, og saalunde selv med egen Haand skabe sig Ulæmper i Ægteskabssager eller lade Forældre og Slægtninge skabe sig dem. Forsaavidt maa vor *Skæbne* være en baade mægtig og ubønhørlig og ofte ubarmhjærtig Gud.* — Hertil svarede Modparten

intet andet end at han ikke vidste, hvorfor man skelnede mellem *Lykke* og *Tilfælde*. »Jovist,« sagde jeg, »er der Forskel paa *Lykke* og *Tilfælde*, om du vil høre *Aristotelem*¹⁾; thi *dette sidste udstrækker sig til flere Ting*; og *hvad der har sit Udspring i Lykken, hænder ogsaa ifølge Tilfældet, men ikke omvendt*. Endvidere: *Lykken finder Sted, hvor der gives en Handling eller et Valg*²⁾, som hos Mennesket; men *Tilfældet skikker sig for de andre Creaturer og for de livløse Ting, etc.*«

XII

DEN LÆRDE MANDS GUDSDYRKELSE.

EN anelig Mand gjorde Fødselsdagsgilde for sine Venner. Tiistede var en saare skæmtefuld Gæst, en Højlærd i Lægekunsten¹⁾. Allerede ved det andet Bæger, som henhører til Glædsken²⁾, blussede han smukt, og ved pludselig at opslaa en Skoggerlatter vendte han alles Øjæ mod sig. Adspurgt om Aarsagen dertil svarede han: »Jeg kan ikke bare mig for Latter, fordi jeg, en Læge, sidder mellem en Theologum og en Mathematicum, hvoraf den ene, efter hvad der almindelig paastaas, maa være Atheist.« Mathematicus, der ej var af et uskæmtsomt Gemyt, udlagde *Atheist* som en Mand der ej skøtter om Urten *The*, og omvendt *Theologum* som den der forkynnder dens Dyder og fryder sig ved Drikken. Nu blev Theologen utaal-